

Världen enligt *Economist*

BENNY CARLSON

RECENSION

Alexander Zevin:
Liberalism at Large: The World According to the Economist, Verso, 2021, 538 sidor, ISBN 978-1-788-73962-7.

Att skriva historien om en av världens ledande tidskrifter, *Economist*, en historia som börjar redan 1843, är inget litet åtagande. Det har inte hindrat journalisten och historikern Alexander Zevin från att ge sig i kast med uppgiften. Han har försökt orientera sig i det oerhörda materialet genom att använda tidskriftens förhållande till liberalismen (i Storbritannien och USA) som kompass och har följaktligen gett sitt arbete titeln *Liberalism at Large*, alltså "liberalism i stora drag". Att Zevin är redaktör för den brittiska vänstertidskriften *New Left Review* och verksam som historiker vid City University of New York, ett lärosäte som (vilket jag har personlig erfarenhet av) hyser en del märkliga vänsterradikaler, signalerar i förväg att det kommer att bli en ganska giftig granskning.

Historien om *Economist* är till stor del historien om dess redaktörer, 17 till antalet under 176 år, merparten utexaminerade från Oxford eller Cambridge. De flesta av artiklarna har varit osignerade och här kan Zevin kamma hem en första lustig poäng: det är som om de har skrivits av den osynliga handen. Zevin har emellertid gjort betydande ansträngningar för att identifiera författarna till viktigare artiklar. Att på något sammanhängande sätt redovisa tidskriftens hållning i olika frågor över tid är inte desto mindre svårt nog i en bok på dryga 500 sidor och naturligtvis omöjligt i en recension på ett par sidor. Vi får nöja oss med några nedslag.

Economist startades 1843 av en man vid namn James Wilson. Han hade i unga år läst Adam Smith, James Mill, David Ricardo och Jean-Baptiste Say

och publicerade 1839 en pamflett riktad mot spannmålslagarna som imponerade på frihandelsförkämparna Richard Cobden och John Bright. När han med deras stöd startade *Economist* var det med Zevins ord (s 31) en "hornstöt för den globala kapitalismens första tidsålder", ett uttryck för *laissez-faire*-liberalism "i dess klaraste och mest konsekventa form". En av de första medarbetarna var märkligt nog Thomas Hodgskin, en ricardiansk socialist som hade inspirerat Karl Marx. Tidskriften motsatte sig från början fabrikslagstiftning och offentligt organiserad utbildning och hånades (s 40) av just Marx, "en hängiven *Economist*-läsare". "Ett mer totalt och radikalt försvar för individuellt ansvar i en marknadsekonomi är svårt att föreställa sig", skriver Zevin (s 43) om *Economist* samtidigt som han jämför den brittiska regeringens passivitet inför 1840-talets svältkatastrof på Irland, rekommenderad av tidskriften, med "de mer kända förintelserna på 1900-talet".

När Wilson fick en nyckelpost på finansdepartementet blev *Economist* förespråkare för brittisk imperialism snarare än för synsättet att frihandel skapar fred mellan nationer. Zevins (s 51) dom är hård: "Sen dess har *Economist* sällan avvikit från åsikten att *laissez faire* bäst kan främjas genom en gevärspipa." Den krigiska andan fick tidiga utlopp under Krimkriget, det andra opiumkriget och under upproren i Indien på 1850-talet.

Efter Wilsons död 1860 tog hans svärson Walter Bagehot över som redaktör. Bagehot är det genom tiderna mest berömda namnet förknippat med *Economist*. Hans berömmelse vilar också på hans bok *Lombard Street* (1873) om hur finansiella kriser uppstår och hur en centralbank bör tjäna som *lender of last resort*. Han sympatiserade med de klassiska ekonomerna och var kritisk mot såväl tyska historiska skolan som mot de på 1870-talet frambrutande marginalis-

Benny Carlson är professor emeritus i ekonomisk historia vid Ekonomihögskolan, Lunds universitet.

terna Stanley Jevons och Léon Walras. Nu blev tidskriften mer positivt inställd till fabrikslagstiftning och statligt ägande av exempelvis järnvägar. Den franska autokraten Napoleon III behandlades (s 92) ”som ett geni, som förstod fransmännen bättre än en vald församling någonsin skulle kunna” och som i framtiden kanske rentav skulle ses som den större av de båda Napoleon. Bagehot sympatiserade även med de amerikanska Sydstaterna, som var artigare mot Storbritannien och som hade lägre tullar på brittiska varor än Nordstaterna. Britterna själva beskrevs i tidskriften (s 105) som ”de bästa kolonialisterna på jordens yta”.

Under ett kvartssekel (1883–1907) var Edward Johnstone redaktör. Han fortsatte att hylla den brittiska imperialismens förmåga att gynna handel, investeringar och högre civilisation. Nästa redaktör (1907–16), Francis Hirst, såg däremot imperialismen som ett hot mot liberalismen. Han predikade fred och frihandel och försökte tona ner rivaliteten mellan Storbritannien och Tyskland. När det första världskriget bröt ut beskrev han det som den största tragedin i mänsklighetens historia. Han ersattes av en mer nationellt sinnad redaktör.

Under mellankrigstiden (1922–38) angavs tonen av Walter Layton, vän med John Maynard Keynes. *Economist* hade gett riklig uppmärksamhet åt Keynes attack på Versaillesfördraget i *The Economic Consequences of the Peace* 1919 men *The Economic Consequences of Mr. Churchill* några år senare togs inte emot lika väl. Layton moderniserade tidskriftens utseende och utökade under 1930-talet upplagan från 6 000 till 10 000 exemplar. Under detta årtionde arbetade många radikaler av olika kulör på tidskriften som (s 205) ”levererade nästan lika mycket hjärnkraft till Labour som den hade gjort till Liberalerna”, utdelade ros till Roosevelts *New Deal* och

höll en beskedlig ton gentemot Stalins Sovjet, Mussolinis Italien och Hitlers Tyskland. Laytons regim tog slut samtidigt med Münchenöverenskommelsen i mars 1938.

Näste långlivade redaktör (1938–56), Geoffrey Crowther, hade ett finger med i Beveridge-rapporten 1942 och uppföljaren *Full Employment in a Free Society* 1944. Under hans tid ökade upplagan från 10 000 till 55 000 exemplar. Hans position beskrivs (s 230) som ”extrem center”, vilket förefaller lite märkligt med tanke på att tidskriften under kriget stödde trotskisten Isaac Deutscher samtidigt som den lovordade en annan hängiven läsare, Friedrich von Hayek. Efter kriget ville *Economist* få bort kvardröjande regleringar och uppmanade sina läsare att rösta konservativt. Inför valet 1964 uppmanades läsarna i stället att rösta på Labour med tanke på att partiet kanske skulle regrediera till gammaldags socialism om det tvingades vegetera i opposition.

Med Alastair Burnett vid rodret (1965–74) girade *Economist* åt höger och Amerika, med stöd för Vietnamkriget och för Pinochet i Chile. Under Andrew Knight (1974–86) rådde inledningsvis tvekan om huruvida Margaret Thatcher och Ronald Reagan var ledare av rätta liberala virket, vilket Zevin (s 313) finner ironiskt: ”När allt kommer omkring hade *Economist* på många sätt berett marken för Reagan och Thatcher.” Tidskriften oroade sig för att stram penningpolitik och balanserad statsbudget skulle utlösa en deflationistisk chock och öka arbetslösheten och kom därmed på kant med Milton Friedman.

Runt millennieskiftet var *Economist* oförtröttlig förespråkare för globalisering och Amerika som världspolis. Bill Emmott, redaktör 1993–2006, förutspådde efter 11 september-attackerna att en invasion av Irak skulle medföra fred mellan Israel och Palestina, föra moderater till makten i Iran och innebära en

nystart för Amerika i förhållande till resten av Arabvärlden. Under Emmott fördubblades upplagan från en halv miljon till en miljon exemplar.

Emmott efterträddes 2006 av John Micklethwait. Hans uttalade mål (s 359) var att göra *Economist* till en ”användarhandbok för globalisering”. Tidskriften förutsåg inte finanskraschen 2007 men verkade i dess efterdyningar (s 361) som ”en slags automatisk stabilisator för en liberal ideologisk ordning som plötsligt drabbats av självtvivel”. Zanny Minton-Beddoes blev 2016 den sjuttonde – och första kvinnliga – redaktören. Nu erkändes problemet med ökad ojämlikhet i USA och andra länder. Nu drabbades också *Economists* liberala och globala ordning av ett par svåra bakslag: Brexit och Trump.

Zevin avslutar (s 391), inte oväntat, med ett stycke marxistisk klassanalys: ”En mäktig fraktion av den klassen [bourgeoisien], som Marx kallade ’finansaristokratin’, har verkligen talat

genom *Economist*, först i Storbritannien, och sen också i Amerika – inte som det enda, eller renaste, uttrycket för liberalism, men som det *dominerande*, med det största globala genomslaget under 175 år.” Ledstjärnor var enligt Zevin alltid kapital och imperium, först det brittiska, sedan det amerikanska.

Liberalism at Large överflödar av information; fattas bara, med tanke på allt som stått att läsa i *Economist* sen 1843. Men boken är behäftad med ett förutsägbart problem: med så många namn och händelser i omlopp har man som läsare, åtminstone om man inte är brittisk historiker, svårt att följa med i handlingen. Liberalismen är en alltför luddig tråd för att man ska undgå att ibland känna sig vilsen bland de 538 sidorna. Det är, när allt kommer omkring, lättare att skriva en biografi om en person än om en tidskrift som producerats av en osynlig hand bakom vilken det döljer sig 17 redaktörer och hundratals anonyma skribenter.